

Over de Synagoge Folkingestraat in Groningen

Aan het begin van de 20^e eeuw telde de joodse gemeente in Groningen ongeveer 3000 leden, en besloot het bestuur van het Nederlands-Israëlitisch Kerkgenootschap tot de bouw van een nieuw bedehuis ter vervanging van de synagoge uit 1756. De verantwoordelijke architect, Tjeerd Kuipers (1857-1942) kreeg in 1905-1906 de opdracht om op een beperkt stukje terrein aan de 'Kleine Folkingestraat' een nieuwe synagoge te bouwen. Kuipers koos hierbij voor een gebouw in 'Moorsche stijl', een stijl die aansloot bij de traditie van Duitsland en Midden-Europa, waar in de 19^e eeuw veel nieuw gebouwde synagogen een 'oriëntaalse' sfeer ademden. De bedoeling was dat de synagoge een eigen, niet aan kerken verwant karakter moest krijgen.

Toch lijkt de synagoge in aanleg sterk op Kuipers overige kerken. Functioneel en ruimtelijk hebben synagogen en calvinistische kerken een belangrijk aspect gemeen: bij beiden gaat het erom zo kort mogelijke zicht- en gehoorlijnen naar het centrum van de liturgie te creëren, in geval van de calvinistische kerk de preekstoel, in het geval van de synagoge het voorleesgestoelte.

Ook paste Kuipers de T-vormige opzet toe. In het schip versmalde hij de zijbeuken tot passages, waardoor de ruimte als een geheel werkt. De vrouwenzitplaatsen werden op de verdieping van de brede transeptarmen gesitueerd, en de apsis in de kopwand diende ter plaatsing van de zogenaamde 'Heilige Arke', waar de Tora-rollen worden bewaard.

Kuipers paste door het hele gebouw een hoefijzerboog toe, ontleend aan de Moorse bouwkunst. De kleuren olijfgroen en felrood geschilderde lagen baksteen die in het interieur zijn toegepast versterken deze architectuur.

Opvallend element is het aantal bonte glas-in-lood ramen, vooral de grote transeptramen. De kleine ramen op de galerijen vergroten met hun in glas-in-lood uitgevoerde architectuurperspectief het ruimtelijk effect. Het middengedeelte van de voorgevel is naar achteren geplaatst zodat er afstand met de voorliggende straat is gecreëerd.

Na de bezettingsjaren 1940-1945 verloor de synagoge haar functie als bedehuis en heeft zij dienst gedaan als stomerij en als kerkruimte voor het Apostolische Kerkgenootschap.

In 1976 wordt de Stichting Folkingestraat Synagoge opgericht met als doel het behoud en restaureren van het zwaar verwaarloosde gebouw. Tijdens de restauratie in 1980-1981 is de architectuur teruggebracht in de oorspronkelijke gedaante. De inrichting is echter niet gereconstrueerd: de joodse gemeente zou veel te klein zijn voor de vele zitplaatsen.

De synagoge doet tegenwoordig dienst als synagoge en als cultureel podium, en is in 2008 overgedragen aan de Stichting Oude Groninger Kerken.